

Kannanotto

Vapaa julkaistavaksi 27.10.2010 kello 10.00

Noin 65 %* perheistä monimuotoisia

Suomalaiset perheet ovat monimuotoisia. Koko perhelainsäädäntö ja palvelujärjestelmä perustuvat kuitenkin ajatukselle juuri tietynlaisesta perheestä. Tämä epäsuhta perheiden todellisuuden ja yhteiskunnallisten järjestelmien välillä vaikeuttaa jollain tavoin suurinta osaa perheistä. Lasten tarpeisiin vastaaminen vaatii, että tämä perheiden monimuotoisuus otetaan tosissaan huomioon aina, kun uudistetaan ja laaditaan uutta perhelainsäädäntöä.

Perheiden moninaisuuden huomioimisessa ei ole kyse vähemmistöistä, vaan meistä kaikista. Moninaisuuden huomioiminen ei merkitse lisää hankaluuksia, vaan päinvastoin ehkäisee niitä. Moninaisuus ei ole rasite, vaan rikkaus.

Monimuotoiset perheet -verkosto koostuu järjestöistä, jotka paneutuvat perhe-elämän erityiskysymyksiin kukin omasta näkökulmastaan. Järjestöjemme kohderyhmiä yhdistävät arkielämää hankaloittavat lait ja käytännöt, jotka eivät tunnista kaikkia perheitä.

Pyydämme kansanedustajia ja hallitusta pitämään moninaisuuden huomioimisen perhepolitiikan keskiössä tulevilla hallituskaudella. Lisäksi toivomme päättäjien tutustuvan kunkin järjestön omiin yhteiskunnallisiin tavoitteisiin nettisivuillamme. Edustamme yli 20 000 jäsenperhettä.

Monimuotoiset perheet -verkoston järjestöt

Verkoston kunkin järjestön omat tavoitteet ja yhteystiedot seuraavalla sivulla

Lisätietoja: Juha Jämsä, puheenjohtaja, Sateenkaariperheet ry, 045-6336944, juha.jamsa@juhannus.org

** Adoptioperheitä on Suomessa arviolta 1 % kaikista lapsiperheistä, monikulttuurisia ja kahden kulttuurin perheitä 5 %, lapsikuolemaperheitä 1 %, nuorten leskien perheitä 2 %, tahtomattaan lapsettomia perheitä 15 %, perhehoitoperheitä 1 %, sateenkaariperheitä 2 %, monikkoperheitä 3 %, uusperheitä 15 % ja yhden vanhemman perheitä 20 %*

Adoptioerheet ry...

...vaatii adoptiovanhemmille yhtäläiset perhevapaat, koska adoptoidut lapset tarvitsevat vanhempiaan.
www.adoptioerheet.fi/vaaliohjelma * anu.uhtio@adoptioerheet.fi * 050 3535 952

Familia Club ry...

...haluaa, että maahanmuuttajataustaiset ja kahden kulttuurin perheet lapsineen nähdään voimavarana suomalaisessa yhteiskunnassa ja kansainvälistyvässä maailmassa. www.familiaclub.fi

Käpy - Lapsikuolemaperheet ry...

...esittää kaikille lapsikuolemaperheille erityisvanhempainrahaa, joka mahdollistaisi vanhempien jäämisen kotiin lapsen kuoleman jälkeen. www.kapy.fi

Lapsettomien yhdistys Simpukka ry...

...vaatii riittävästi resursseja hedelmöityshoitoihin, jotta saadaan lisää toivottuja lapsia.
www.simpukka.info * anne.lindfors@simpukka.info * 040 1817 911

Perhehoitoliitto ry...

...edellyttää uutta perhehoitolakia, jolla turvataan perhehoitajille riittävä tuki ja sosiaaliturva ja parannetaan perhehoitajan asemaa. www.perhehoitoliitto.fi * pirjo.hakkarainen@perhehoitoliitto.fi

Sateenkaariperheet ry...

...edistää tapaamisoikeuksien laajentamista ja yhdenvertaista avioliittolakia
www.sateenkaariperheet.fi * puheenjohtaja@sateenkaariperheet.fi * 041 501 2580

Suomen Monikkoperheet ry...

...haluaa, että jokaisesta monisikiöraskaudesta syntyvästä lapsesta syntyy sama oikeus mm. isyysvapaaseen ja kotihoidon tukeen kuin yksittäin syntyvistä lapsista. www.suomenmonikkoperheet.fi * 050 3280 730

Suomen nuoret lesket ry...

...edistää yhdenvertaista perhe-eläke ja holhustoimilakia sekä surevan perheen oikeutta tukeen.
www.nuoretlesket.fi/yhdistys * 044 300 6477

Suomen Uusperheellisten Liitto ry...

...vaatii vanhempien tasavertaista kohtelua lapsen tapaamissopimuksissa sekä sosiaalisen vanhemman tunnustamista. www.supli.fi

Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry...

...haluaa poistaa yksinhuoltajien työttömyyden helpottamalla perheen ja työn yhteensovittamista mm. palauttamalla lapsiperheiden kotipalvelun. www.yvpl.fi * 040 351 5355 * 050 325 3262

Seuraavilla sivuilla esimerkkitarinoita perheiden kohtaamista haasteista

Esimerkkitarinoita perheiden kohtaamista haasteista, kun perhemuoto on ristiriidassa lainsäädännön tai palvelujärjestelmän kanssa:

Kaisa ja Claire ovat suomalais-ranskalainen pariskunta, joka asuu Pariisissa. He ovat rekisteröineet parisuhteensa Ranskan lainsäädännön mukaan. Ranska ei kuitenkaan salli Clairen adoptoida parin yhteisiä lapsia, jotka Kaisa on synnyttänyt. Pariskunta hakeutuu adoptioneuvontaan Suomeen lasten adoptoimiseksi. Suomi kuitenkin jättää lapsen adoption vahvistamatta, koska katsoo, että Ranskan laki parisuhteen rekisteröinnistä (PACS) ei vastaa suomen lakia rekisteröidystä parisuhteesta (koska sillä on Suomea suppeammat oikeusvaikutukset), joka on edellytyksenä adoption vahvistamiselle. Parin täytyy erota Ranskassa, muuttaa väliaikaisesti Suomeen, rekisteröidä parisuhteensa Suomessa, hakeutua adoptioneuvontaan, odottaa käräjäoikeuden päätöstä, erota Suomessa, palata Ranskaan, rekisteröidä parisuhteensa uudelleen Ranskassa.

Riitta elää poikansa Vilin kanssa kahden pienessä kaupungissa. Riitta on onnellinen, että Vilillä on laadukas vuoropäiväkotipaikka, joten hän voi tehdä lastenhoitajan työtä aluesairaалassa, vaikka se on kaksivuorotyötä. Vili tarvitsee paljon huomiota, sillä hänellä on adhd. Ongelmat alkavat kun Vili aloittaa koulun. Se alkaa klo 8 ja päättyy yleensä klo 12. Iltapäivisin hän on koulun iltapäivähoidossa. Riitta haluaisi vaihtaa kokonaan päivätyöhän, että hän voisi olla lapsensa kanssa iltaisin.

lähäs Riitan äiti hoitaa Viliä joskus iltaisin, toisinaan Riitan ystävä, mutta jatkuva hoitajan etsiminen alkaa stressata äitiä ja lasta. Koulujen kesäloman aikana Riitta joutuu ottamaan kuukauden palkatonta vapaata, jotta lapsen hoito onnistuisi. Lisäksi on hankala järjestää Vilin terapiakuljetukset virka-aikana, koska kaupungilla on kotipalvelua vain lastensuojeluasiakkaille.

Vili ei myöskään sopeudu helposti muiden lasten joukkoon, joten kaupunki päättää irtisanoa iltapäivähoitopaikan eikä tarjoa mitään tilalle. Nyt Riitta joutuu irtisanoutumaan työstään. Hoito-ongelmat loppuivatkin kertaheitolla. Rahasta alkaa kuitenkin heti tehdä tiukkaa, sillä Riitta joutuu aluksi karensille ja ainoa rahanlähde on lapsilisä 146,60 euroa/kk sekä lapsen elatusapu Vilin toiselta vanhemmalta 140 euroa/kk. Riitta uskoo tilanteen olevan kuitenkin väliaikaista ja on onnellinen voidessaan keskittyä nyt huomiota tarvitsevan lapsensa hoitamiseen.

Riitta hakee yksinhuoltajille suunnattuun työvoimakoulutukseen tarkoituksena valmistua tradenomiksi. Kurssilla ei kuitenkaan ole järjestetty lastenhoitoa, vaikka tentit ovat iltaisin. Niinpä Riitan on lopetettava kurssi. Riitta hakeutuu koulunkäyntiavustajaksi. Nyt työ ja lastenhoito sujuvat niin talven kuin kesälomankin aikana. Riitan palkka on kuitenkin vain 900 euroa/kk, joten hän joutuu usein turvautumaan toimeentulotukeen.

Vili haluaisi paikalliseen jääkiekkoseuraan. Liikunta parantaisi keskittymiskykyä ja joukkuepeli opettaisi sosiaalisia valmiuksia. Kuukausimaksu olisi 400 euroa. Toimeentulotuki huomioi kuitenkin lasten harrastusmenoiksi vain 150 euroa vuodessa. Vili ei pääse maksulliseen harrastukseen. Riitta hakeutuu YVPL:n vertaisryhmään ja huomaa, ettei ole asioidensa kanssa yksin. Hän saa ystäviä ja henkistä tukea. Elämä alkaa hymyillä.

Laurin ja Ellan perheeseen kuuluu Laurin kaksi poikaa hänen edellisestä liitosta, jotka vierailevat perheessä joka toinen viikonloppu sekä Ellan 10-vuotias tytär Saana, joka asuu perheessä vakituisesti - biologista isäänsä hän ei ole juurikaan tavannut viime vuosina. Lauri on perheessä niin kutsuttu sosiaalinen vanhempi – hän kuskaa Saanaa balettitreeneihin ja auttaa läksyjen teossa. Ella tekee vuorotyötä ja on usein iltaisin töissä. Tuolloin Lauri, Saana ja Laurin pojat mahdollisuuksiensa mukaan puuhastelevat yhdessä perheen askareita. Koulun vanhempainiltaan Lauria ei kutsuta. Viime vuonna, kun Ella oli viikon työmatkalla ulkomailla, Saana joutui sairaalaan kolmeksi päiväksi. Sairaalan henkilökunta ei sallinut Laurin osallistua Saanan hoitosuunnitelman laatimiseen, vaan otti yhteyttä tytön biologiseen isään. Lauri odotti sairaalan ulkopuolella ja vastasi puhelimesta Saanan biologisen isän kysymyksiin tytön arjesta.

Marilla ja Pekalla on ennestään kaksi lasta. Iltatähdeksi heille on syntymässä kaksoset. Kaksosilla ennenaikaisuuden riski on suuri, ja Marillakin on ongelmia raskauden loppuvaiheessa. Hän joutuu olemaan aika ajoin sairaalassa tarkkailussa. Tuolle ajalle perhe pyytää kunnasta kotipalvelua, mutta sitä ei ole kunnan palveluvalikoimassa. Sekä Marin että Pekan vanhemmat ovat jo iäkkäitä, eikä paikkakunnalla on muitakaan ystäviä, jotka tulisivat avuksi. Pekalla on vuorotyö ja lapset vielä kotihoidossa.

Perhe stressaantuu tilapäisten hoitojärjestelyjen ja hoitoavun kalleuden vuoksi varsinkin kun heillä on koko ajan huoli siitä, onko lapsilla kaikki hyvin.

Kaikki menee kuitenkin hyvin sikäli, että lapset syntyvät ”vain” 5 viikkoa etuajassa keisarileikkauksella. Mari on väsynyt raskausajan ja synnytyksen rasituksista ja Pekka on täysipäiväisesti ja öisin mukana lastenhoidossa. Pekka saa Kelan päätöksen isyyysvapaasta, joka myönnetään vain yhdestä lapsesta, vaikka lapsia tuli kaksi.

Lapset kasvavat ja Mari on hyvin kuormittunut kahden vauvan ja kahden leikki-ikäisen hoitamisesta. Aikaa ei tunnu riittävän kaikille lapsille. Hän pyytää apua kotiin mutta kuulee, että perhetyötä annetaan vain perheille, joilla tilanne on selvästi kriisiytynyt. Mari haluaa jatkaa lasten kotihoidon tuella. Hän hakee Kelasta tukea ja saa tietää, että kaksosista vain toinen tulee saamaan täysimääräisen kotihoidontuen hoitorahan. Toiselle myönnetään vain sisarkorotus, vaikka hänellekin joudutaan ostamaan kaikki tarvikkeet ja vaatteet samankokoisena samanaikaisesti.

Mari on juuri lukenut monikkoperheiden hyvinvointitutkimuksen tulokset, jonka mukaan monikkoudesta koituu taloudellisia lisäkuluja alkuvaiheessa siksi, että tarvikkeet pitää ostaa samanaikaisesti kun verrataan tilanteeseen jossa samat lapset olisivat syntyneet yksitellen. Rahat eivät tahdo riittää ja yöunet ovat jääneet vähiin. Jokohan perhetyön saannin kriteerit täyttyisivät?

Janne adoptoitiin Etiopiasta 8-vuotiaana asuttuaan sitä ennen syntymäperheessään, sukulaisperheessä, lastenkodissa ja adoptiota odottaen sijaisperheessä. Jannen adoptiovanhemmat eivät saaneet vanhempainvapaata tai hoitovapaata töistä, mutta Jannea ei voinut vain aamulla saattaa kouluun ja lähteä töihin, koska Janne ei tuntenut reittiä koulusta kotiin, ei ollut käyttänyt avainta, mikroaaltouunia tai kännykkää. Jannella ja vanhemmilla ei myöskään alkuvaiheessa ollut yhteistä kieltä, jonka turvin vanhemmat olisivat voineet ohjeistaa poikaansa töistä käsin.

Lapsen kuoleman jälkeen lapsen vanhemmille ei myönnetä automaattisesti sairauslomaa, vaikka useimmissa tapauksissa vanhemmat eivät ole täysin työkykyisiä. Varsinkin isiä rohkaistaan pakenemaan surua työpaikalle ja tämä ylläpitää osaltaan surun kieltämisen kulttuuria. Jos vanhemmat haluavat sairauslomaa, niin diagnoosi jolla sairausloma myönnetään on usein masennus tai unettomuus. Nämä diagnoosit estävät vanhempia saamasta myöhemmin henkivakuutusta / tapaturmavakuutusta

Eräänä syyskuun iltana aivan yhtäkkiä 36-vuotiaan Tiina mies kaatui kylpyhuoneessa ja Tiinan elvytysyrityksistä huolimatta avomies kuoli ennen ambulanssin tuloa. Näin Tiinasta tuli nuori leski sekä kahden alaikäisen lapsen yksinhuoltaja. Alkuvuokoina perhe sai tukea ja apua toisella paikkakunnalla asuvilta sukulaisilta, hautajaisten jälkeen tilanne muuttui. Sukulaiset eivät voineet jäädä kauemmaksi aikaa ja vasta paikkakunnalle muuttaneena perheellä ei ollut vielä tukiverkkoa.

Lääkäri ohjeisti Tiinaa, että suru ei ole sairaus ja kehotti palaamaan töihin heti hautajaisten jälkeen. Töihin paluuta vaikeutti se, että 9-vuotiaasta koululaista Simoa pelotti olla aamuisin ja iltapäivisin yksin kotona, kun äiti oli töissä ja pikkuveli päiväkodissa. Iltapäiväkerhoon ei enää kolmasluokkalaisia mahtunut. Lisäksi arkeen paluuta hankaloitti pikkuveljen sairastelu, jonka vuoksi äiti joutui olemaan pois töistä. Työnantaja

antoi ymmärtää, että poissaoloja oli liian paljon. Tiina yritti etsiä apua kaupungin kotipalvelusta ja hänelle kerrottiin, että apua perheeseen saa ainoastaan lastensuojelun perhetyön kautta, tavallista kodinhoitoapua ei ollut saatavilla.

Samanaikaisesti oli hoidettava puolison kuolemaan liittyviä käytännön asioita mm. pankissa, eläkelaitoksissa ja järjestettävä perunkirjoitukset. Eläkkeitä hakiessa Tiinalle selvisi, että koska hän ei ollut naimisissa hänellä ei ollutkaan oikeutta leskeneläkkeeseen, niinkuin hän oli luullut. Täysin yllätyksenä myös maistraatti lähetti kirjeen, jossa pyydettiin tekemään omaisuusluettelo lasten omaisuudesta. Kirjeessä kerrottiin, että jos lasten omaisuutta on yli 15 000€, lapset merkitään holhousrekisteriin. Koska lapset perivät isänsä osuuden asunnosta ja heillä oli säästöjä lapset merkittäisiin rekisteriin. Omaisuusluettelo viedessä Tiinalle selvisi maistraatissa, että hän lasten edunvalvojana on velvollinen toimittamaan vuosittain selvityksen lasten varojen käytöstä ja että varojen käyttö on rajoitettua. Lisäksi Tiinalle kerrottiin, että jos hän toteuttaisi jo miehensä kanssa suunnitteleman isomman asunnon oston, hän ei saisi hoitaa asiaa yksin, vaan hänen olisi otettava edunvalvojan sijainen hoitamaan asiaa lasten puolesta.

Tässä vaiheessa leskiäiti alkoi uupua jo henkisestikin ja läheiset olivat huolissaan. Käymässä ollut Tiinan äiti päätti ottaa omasta työstään vuorotteluvapaata ja tulla perheen tueksi. Lasten mummo otti yhteyttä paikkakunnalla toimivaan nuorten leskien yhdistykseen. Sieltä Tiina sai apua maistraatin vaatimien papereiden täyttöön sekä tiedon avolesken ja lasten oikeudesta työntekijäin ryhmähenkivakuutuskorvaukseen. Vertaistukiryhmässä Tiina tapasi muita nuoria leskiä ja koki saavansa heiltä ymmärrystä ja tukea. Ryhmän kautta Tiina kuuli mm. nuorten leskien sopeutumisvalmennuskurssista ja lapsille järjestettävästä sururyhmästä, joille perhe aikoi hakeutua. Vähitellen Tiinalle heräsi toivo siitä, että elämä jatkuu ja surun kanssa voi oppia elämään.

Timo ja Kati ovat alle kolmekymppinen pariskunta, jotka ovat toivoneet lasta kuuden vuoden ajan. He ovat käyneet hedelmöityshoidoissa 150 kilometrin päässä sijaitsevassa yliopistosairaalassa. Hoidoissa on vierähtänyt neljä vuotta, sillä Katin sairastama endometrioosi on vaatinut ajoittain leikkaustoimenpiteitä ja pariskunta on pudonnut monta kertaa pitkän jonon hännille odottamaan seuraavan hoidon aloittamista. Nyt julkisen puolen tarjoamat kolme koeputkihedelmöitystä on tehty. Raskaus ei ole alkanut, mutta matkakuluihin, sairaala- ja käyntimaksuihin ja lääkkeiden omavastuuosuuksiin on kulunut lähes kaksi tuhatta euroa.

Timolla ja Katilla olisi hyvät mahdollisuudet onnistua neljännellä hoitokerralla, mutta yksityinen hoito ei tule heidän taloudellisen tilanteensa vuoksi kysymykseen (Timo on työtön ja Kati pätäkätöissä). Epävakaa taloudellinen tilanne sulkee pois myös adoption. Sijaisvanhemmiksi Timo ja Kati eivät uskalla lapsen menettämisen pelossa ryhtyä.

Lapsettomuus on heidän elämänsä suuri tragedia, mutta ajan ja vertaistuen avulla kaksin eläminen ei enää tunnu niin musertavalta. He kuitenkin kokevat, ettei heitä hyväksytä sosiaalisesti samanarvoisiksi

yhteiskunnan jäseniksi lapsiperhekeskeisessä yhteiskunnassamme. – Jos Suomeen tosiaankin halutaan lisää veronmaksajia, niin miksei sitten auteta niitä, jotka todella toivovat lapsia? kysyy Kati.

Maijalla ja Lassilla ei ole omia lapsia ja siksi he kiinnostuivat sijaisvanhemmuudesta. He asuvat pienessä kunnassa, jolla ei ole mahdollisuuksia valmentaa uusia sijaisvanhempia, vaikka kunta tarvitsisi sekä sijaisperheitä että tukiperheitä. Maijan ja Lassin ensimmäisestä yhteydenotosta omaan kuntaan kesti lähes kaksi vuotta ennen kuin he pääsivät aloittamaan ennakoivamennuksen. Hyvän valmennuskurssin jälkeen he jäivät innokkaina odottamaan alkavaa sijaisvanhemmuutta ja perhe-elämää lapsen kanssa. Kului vuosi, eikä mitään tapahtunut. Kysymykset miksi, eikö sijaisvanhempia tarvitakaan, emmekö kelpaakaan risteilivät mielessä. Samaan aikaan uutisoitiin näkyvästi uusien sijaisperheiden tarpeesta.

Monien puhelinsoittojen ja kyselyjen jälkeen alkoi kuitenkin tapahtua, ehkä liiankin nopeasti. Liisa ja Veikko huomasivat olevansa sijaisperhe. Liisa sai hoitovapaata töistä kolme kuukautta, siihen saakka kun nuorempi sijoitetuista lapsista täytti kolme vuotta. Tuon kolmen kuukauden kuluessa kävi kuitenkin selväksi, ettei päivähoidon aloittaminen ole lapsen edun mukaista. Maija ei kuitenkaan saanut vakituisesta työpaikastaan enää vapaata ja hänen oli pakko irtisanoutua työstään. Kunta puolestaan ei ollut valmis maksamaan ansionmenetyskorvauksia eikä korotettua hoitopalkkiota. Päivähoitomaksun he sen sijaan olisivat maksaneet. Sijaisäidin kotiin jäämisen merkitystä lapsille ei oltu käsitelty ennen sijoitusta eikä huomioitu toimeksiantosopimuksessa.

Onneksi Lassilla oli vakituinen työpaikka ja sijaisvanhemmat arvioivat pärjäävänsä taloudellisesti. He tiesivät perhehoidosta syntyvän menoja, vaikka eivät elatusvelvollisia suhteessa lapsiin olekaan. Maija ja Lassi törmäsivät myös siihen, että joissakin sosiaalisissa etuuksissa hoitopalkkio rinnastetaan työtuloksia ja perhehoitajuus työsuhteeksi ja joissakin etuuksissa puolestaan ei. Asema sijoitettujen lastensa pysyvinä sijaisvanhempina ja sosiaalisina vanhempina osoittautui myös heikoksi. Heitä ei suinkaan aina huomioitu asianosaisina lastensuojelulain tarkoittamalla tavalla. Maijalle ja Lassille aiheutui suurta huolta ja sinnikkyyttä mm. lapsen tarvitseman kouluavustajan palkkaamisessa, jota sijaisperheen asuinkunta ei aluksi hyväksynyt.

Lapset voivat kuitenkin sijaisperheessä hyvin. Heillä on turvalliset, huolta pitävät ja pysyvät sijaisvanhemmat, jotka ovat sitoutuneet lapsiin, jonka myötä kiintymyssuhteet vahvistuvat päivä päivältä.

Suomalais-tansanialaisen pariskunnan Aisha-tytär aloitti vanhempainloman päätyttyä päiväkodissa. Vanhemmat kertoivat henkilökunnalle ratkaisuihistaan kahden kulttuurin kasvatustraditioiden yhdistämisen ja kielistrategioidensa suhteen. He kertoivat myös, että jatkossa Aishan toisi päiväkotiin ja hakisi sieltä pääsääntöisesti tansanialaistaustainen isä, koska hänen aikataulunsa yliopistolla olivat joustavammat. Kuitenkin vielä vuodenkin kuluttua päiväkodin henkilökunta soitti säännönmukaisesti äidille, mikäli he

Monimuotoiset perheet -verkosto

halusivat kertoa jotain erityistä Aishan päivästä tai muusta päiväkotiin liittyvästä. Isää he kyllä tervehtivät, mutta hän joutui tyytymään lähinnä kirjallisten (suomenkielisten) viestien kuljettajan rooliin. Kun vanhemmat ottivat asian puheeksi, henkilökunta piti ongelmallisena ja vaivalloisena sitä, että isä ei osannut vielä kovin hyvin suomea eikä heidän mielestään näin ollen ollut varmaa, olisivatko asiat tulleet oikein ymmärretyiksi.

